

Viena uz skatuves

AIJA KAUKULE

Piektdien, 10. februāri, Dailes teātra Mazajā zālē pirmizrādi piedzīvos spilgtās aktrises DĀRTAS DANEVIČAS pirmā monoizrāde – psiholoģiska drāma "Zēni nav meitenes" režisores Diānas Kaijākas iestudējumā, kas tapis pēc britu mūsdienu dramaturga Denisa Kellijā lugas. Aktrise teic – šo lomu gaidījusi ilgi. Kā uzdevumu, kur pārbaudīt spēkus un pierādīt sevi arī tiem, kas līdz šim viņu redzējuši vien trešā plāna lomās.

Izrādes veidotāji to piesaka kā stāstu par mīlestību un romantiku. Par iemīlēšanos godīgā, gudrā un asprātīgā vīrietī, kurš sievietei dod iespēju uzplaukt – kā mātei un savā darbā. Viņa ilgi nevar atrast savu vietu, bet viņš nekur viņu nesteidzina. Un, kad viņa beidzot ir atradusi savu aicinājumu kino nozarē, viņas bērni ir tikusi dārziņā, notiek tas, kas mēdz notikt. Idilliskā ģimenes dzīve izjūk brutāli.

– Pamatā esošā luga ir stāsts par sievieti, kura, vienkārši sakot, mēģina būt gan laba mamma un sieva, gan veidot karjeru, bet tad notiek šausmīgi negaidītais... Tāds tas būs arī šajā izrādē vai jūsu versija ir cita?

D. Daneviča: – Jā, izrādē ir paturēti praktiski viss oriģinālais autora teksts, tulkošanai Matīsam Gricmanim vien to lokalizējot. Režija attiecīgi veidota, vadoties no lugas diktētajiem noteikumiem.

– Kas pamudināja iestudēt šo stāstu? Kas ir tas, par ko vēlaties un par ko ir vērts šobrīd, šajā laikā runāt teātrī?

– Principā pats materiāls šajā gadījumā bija noteicošais. Mani šī luga atrada aptuveni pirms gada, kopš tā laika nespēju to izmest no prāta. Tad, teātrī runājot par iespējamajiem iestudējumiem, izlēmu piedāvāt šo materiālu, bet tieši tajā pašā dienā mūsu dramaturgs Matīss Gricmanis sacīja, ka viņam esot viena laba luga padomā. Un iedeva man... tieši šo pašu lugu, kuru nesu viņam kā savu piedāvājumu. Vēlāk uzzināju, ka šo pašu lugu jau noskatījusi arī režisore Diāna Kaijāka. Manuprāt, mūsu trijotnes sastapšanās un sadarbošanās bija likumsakarīga – tāda brīnumaina sakrītība!

– Lugas autors Deniss Kellijs kādā intervijā ir teicis, ka viņa lugas uzskata par "tumšām". Vai piekrišat tam "Zēni nav meitenes" kontekstā?

– Piekrišu, ka, izlasot lugas tekstu, tāds iespaids var rasties, tas ir pat loģiski, ne-

Dārta Daneviča: "Mēs vēlamies iezīmēt taku, pa kuru arī pēc vislaunākajām pieredzēm iespējams vest sevi gaismas, labestības un mīlestības virzienā."

mot vērā lugas saturu. Tajā ir daudz patiesi vardarbīgu, kā arī sāpes, skumjas un pārdomas raisošu elementu. Katram empātiskam cilvēkam tas noteikti raisītu kaut kādu reakciju, līdzpārdzīvojumu. Taču, šo pašu materiālu izspēlējot uz skatuves, manuprāt, nedaudz mainās akcenti, uzsvari. Mēs vēlējamies izcelt tieši gaišo, jo nav jēgas pašmērķīgi demonstrēt sāpes un ciešanas, ja ar to neko nevēlamies pateikt, tikai parādīt. Mēs vēlamies iezīmēt taku, pa kuru arī pēc vislaunākās pieredzes iespējams vest sevi gaismas, labestības un mīlestības virzienā. Vispārinot – mums visiem dzīvē ir bijusi un būs negatīva pieredze, zaudējumi un lieli pārdzīvojumi. Ja mēs pēc tiem sabrukām vai, vēl ļaunāk, paši kļūstam nepieņemoties, atreibīgi vai ļaunprātīgi, tad neredzu īsti nekādu jēgu tādai dzīvei. Man ļoti patīk teiciens – tas, ka esi ticis sāpināts, nedod tev tiesības sāpināt citus.

– Līdz šim zināmais par šo lugu liek domāt, ka tas ir stāsts par sievietēm un sievieti auditorijai. Un tomēr – zēniem, meitenēm...?

– Interesants viedoklis, nekād nebiju par to pat iedomājusies. Man negribētos tam īsti piekrist. Manuprāt, lugas nosaukums attiecas uz to nepieaugušo, nenobriedušo daļu mūsos, tādēļ ir "zēni" un "meitenes", kaut arī stāsts ir par pieaugušiem cilvēkiem. Man jau gan šķiet, ka arī vīriešu reakcija uz šo

materiālu būtu ne vien interesanta, bet arī ļoti vērtīga. Jo vīrieši šajā stāstā var sekot līdz gan vīrišķo tēlu izpausmēm un attīstībai, gan empātizēties ar sievieti, meitām, māsām savā dzīvē. Nupat uz vienu mēģinājumu bija atnācis mans kolēģis Juris Bartkevičs, un man bija ārkārtīgi nozīmīgi dzirdēt, kā viņš šo stāstu savā uztverē savienoja ar savām tēva jū-

Esmu gaidījusi ilgi. Tiešām ilgi. Ticu, ka esmu ar savu līdzšinējo darbu nopelnījusi šādu iespēju.

tām pret meitām, ko izrāde atmodināja viņā attiecībā uz šo tēvišķo saikni... Te ir gana daudz skatpunktu, daudz attiecību meridiānu, kurām pieslēgties, analizēt vai pat iejusties.

– "Zēni nav meitenes" – šis nosaukums, no vienas puses, apliecina pašsaprotamo, bet, no otras, urda domas par šobrīd publiskajā telpā esošu diskusiju par dzimumu lomām, liekot domāt, cik iekaltas tās ir mūsu sabiedrībā, kā būt pareizai meitenei un puisim. Bet varbūt esam gatavi pārmaiņām? Kā jūs teiktu, par kādu izrādes vērtējumu šoreiz ir runa?

– Šajā konkrētajā lugā un izrādē noteikti nav moralizēšanas par pareizām vai nepareizām dzimumlomām, brīžiem pat gluži pretēji... Bet, jā, ir ainas, kur

tieklaplūkotas šis dzimumu atšķirības tīri vēsturiskā un bioloģiskā kontekstā – taču ar nedaudz citu virsmērķi. Kā jau minēju, vārdi nosaukumā drīzāk adresēti zēna daļai vīriešos un meitenes daļai sievietēs, nedaudz ieskicējot, ka te brīžiem pavīd šo cilvēku nenobriedušās daļas, viņu kā pieaugušo cilvēku pazaudēšanās šajā "pieaugušo dzīvē", un

katastrofālās sekas, pie kā tas noved. Taču izrādes vērtējums noteikti vairāk ir par cilvēciņu kā tādu neatkarīgi no dzimuma. Par spēju gan kļūt par cilvēku, gan palikt par tādu situācijās, kad tiek izaicināti mūsu vispārmītīvākie aizsargmehānismi un pielāgošanās, lai pašsaglabātos. Un par cerību. Par spēju saglabāt ticību labajam.

– "Sabiedrība nepastāv vīriešu labā, tā pastāv, lai viņus savaldītu." Tāds uzsaukums piesaka izrādi. Kā jūs saprotat šos vārdus un vai piekrišat tiem?

– Man šobrīd, dažas dienas pirms pirmizrādes, ir nedaudz grūti abstrahēties no savas varones viedokļa – viņa pauž šo domu un šobrīd man kā labam savas lomas advokātam atliek viņai piekrist.

– Oriģinālā lugas nosaukums ir "Zēni un meitenes". Kādēļ "un" pārtapis par "nav"?

– Tas ir lugas tulkotāja un režisores lēmums, lai skatītājam sniegtu nelielu, pavisam nelielu mājienu par materiālu atklātajām pretrunām starp "zēniem" un "meitenēm".

– Dārta, ko jums nozīmē monoizrāde un kāpēc šis jums ir īstais brīdis tai?

– Interesanti, kāda būs mana atbilde uz šo jautājumu pēc pirmizrādes un nākamajām izrādēm, jo, redzi, aktierim pats galvenais, primārais uz skatuves ir partneris. Tu esi tik labs, cik labs ir tavs partneris. Savukārt monoizrādē šis galvenais pilārs ir ja ne noņemts, tad pārcelts... uz skatītāju. Tādēļ īsti šī izrāde var funkcionēt tikai tad, kad tai ir skatītājs, pie kura man vērsties, ar kuru komunicēt un dalīties. Bet, ja runājam par pašu iestudēšanas procesu, tad tas ir ļoti biedējoši.

Esmu pārbijusies. Viens pats uz skatuves. Visu izrādi. Tā noteikti nav pieredze, kuru piedzīvo katrs aktieris – pat garos skatuves mūžos. Tā nav pašsaprotama lieta. Bet izaicinājumi un to pārvarēšana, manuprāt, ir labs izaugsmes ceļš. Es jau labi sen vēlējos sev darbā uzdevumu, ar kuru varu pārbaudīt savu profesionālo spēku un pierādīt sevi arī tiem, kas līdz šim mani redzējuši vien trešā plāna lomās. Esmu gaidījusi ilgi. Tiešām ilgi. Ticu, ka esmu ar savu līdzšinējo darbu nopelnījusi šādu iespēju.

– Kādus spēkus, prasmes aktrisei prasa vairāk nekā stundu garš monologs?

– Sākotnēji, mēģinājumu procesa sākumā, lielākais satraukums dabiski ir par teksta apjomu. Šobrīd uzmanības centrā vairāk ir noskaņošanās izrādei un izkāpšana no tēla, izrādes caurlaidei noslēdzoties. Esot stāstā, nav vairs laika domāt par ko citu. Droši vien zināma izturība ir nepieciešama, bet, aktīvi darbojoties profesijā, manuprāt, tā ir norādīta ikvienam teātra profesionālim.

– Ar jūsu bagāto aktrises pieredzi monoizrādi veidot kopā ar jaunu režisori Diānu Kaijaku? Kā veidojās šis radošais tandēms?

– Kā jau teicu – mūs savēda kopā materiāls. Manuprāt, tas ir lielisks sadarbības sākums un priekšnoteikums – vienlīdz liela deģmes par iestudējamo materiālu un tā vēstījumu.

– Dailes teātrī esat kopš 2012. gada, tātad šogad varētu atzīmēt desmitās jubilejas gadu. Kā šobrīd jūtaties teātra no jauna uzņemtajā kursā?

– Jūtos labi. Esmu lepna par izrādēm, kādas šobrīd top Dailes teātrī, par mākslinieciskajām vērtībām un kvalitātes prasībām pašiem pret sevi. Pret vadības atvērto komunikāciju ar aktieriem – regulāri tiekam uzskatīti un informēti par visu aktuālo, regulāri tiekam aicināti izteikties un paust viedokli. Esmu pagodināta par lieliskajiem režisoriem, ar kuriem sastrādājamies, protams, arī par starptautisko sadarbību. Un galu galā tieši zem šī karoģa man tika dota iespēja un uzticības kredīts kaut kam tik dullam un neprognozējamam kā šī monoizrāde. Esmu pateicīga Jurim Žagaram un Viesturam Kairišam par man sniegto uzticības kredītu.

– Kura no pēdējā laika lomām, starp kurām ir Eleonora "Smilgi", Aurora "Zemdegās", Marija Magdalēna "Pusnakts šovā ar Jūdu Iskariotu", jums pašai ir tuvākā un kāpēc?

– Auroru nesauktu par savu lomu, jo esmu to spēlējusi tikai vienreiz, aizvītojot savu kolēģi Ēriku Egliju-Grāveli. No pārējām nosauktajām, protams, Eleonora, jo tai vismaz ir kāda lomas līnija, attīstība. Marijas Magdalēnas loma aprobežojas ar vienu ainu, vienu dialogu, kas tomēr dikti ierobežo iespēju to pilnvērtīgi attīstīt.

– Kādi ir jūsu radošie plāni turpmāk šajā sezonā?

– Teātris ir izplānojais manā vietā – martā domāts sākt mēģinājumu pie viesrežisores Ildiko Gašpāras. Tas arī solās būt ļoti interesanti! **KZ**